

сприяти всім відомствам відбивав слабкість державного апарату, зберігання місницьких тенденцій, був свідченням прийомів державного управління, властивих «військовому комунізму», коли основне значення приділялося примусовим методам. У такий спосіб здійснювалося те державне регулювання непу, що дозволяло не випускати розвиток капіталістичних відносин із відомих рамок і забезпечувати незмінність політичної системи.

Список бібліографічних посилань

1. Історія органів внутрішніх справ. Частина II: XX століття : навч. матеріали до спецкурсу / за ред. Л. О. Зайцева. Харків : Ун-т внутр. справ, 1999. 154 с.
2. Курило С. Г. Жизни своей не щадя. Из истории милиции Харьковщины. Харьков : Прапор, 1987. 295 с.
3. Державний архів Харківської області (ДАХО). ф. Р-563, оп. 1.
4. Коцан І. Д. Міліція Харківщини у 1917–1930 рр. : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2003. 190 с.
5. Фролов Ю. А. Организационно-правовые преобразования системы учреждений и органов, исполняющих наказание, в Украинской ССР : учеб. пособие. Киев, 1984. 100 с.

Одержано 28.02.2019

УДК 342.34

Зоріна Сергіївна КРАВЦОВА,

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри конституційного права юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВІЙСЬКОВІ ГАРАНТІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Забезпечення та оборона суверенної і незалежної України передбачає цілий комплекс політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних та інших заходів. До захисту державного суверенітету України безпосередньо причетні всі гілки державної влади.

До військових гарантій забезпечення державного суверенітету України, а відповідно і самостійності і незалежності державної влади, ми вважаємо доцільно віднести Збройні Сили України, які покликані захищати владу народу, стоять на варті державного суверенітету та територіальної цілісності держави, беруть участь в антитерористичній діяльності, можуть залучатися для допомоги суспільства в умовах надзвичайних ситуацій тощо. Так, ч. 2 ст.17 Конституції України закріпила положення, що оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Якщо при цьому аналізу враховувати конституційний досвід зарубіжних країн, то треба вказати на аналогічні норми, які можна зустріти і в конституціях багатьох країн світу, зокрема: Хорватії, Болгарії, Туреччини, Албанії, Австрії та ін.

В окремих випадках саме Збройні Сили України та інші силові органи держави, це важливі елементи апарату держави, які можуть бути використані на підставі рішення виключно керівництва країни. Саме загальнодержавне управління такими збройними формуваннями є визначальним критерієм реальності суверенітету держави та її влади, здатності державної влади вести самостійну і незалежну внутрішню та зовнішню політику. На наше переконання, керівництво збройними силами може бути покладено виключно на вищі державні органи (глава держави, уряд, парламент), що і підтверджує світовий досвід.

Сьогодні спостерігаємо європейську тенденцію «розмивання» суверенних прав держав, помітно знизилась роль військової складової гарантій їх суверенітету. Тобто функція збройного захисту державного суверенітету і цілісності держав поступово перекладається на військові блоки (союзи), які виступають не лише гарантами порядку і миру, але й здатні набагато краще використовувати воєнні ресурси.

На сучасному етапі розвитку глобалізаційної політики у світі на перший план виходить питання міжнародної системи безпеки. У цій площині привертає до себе увагу питання щодо розташування іноземних військових баз на території України. Так, Конституція України містить

норму, відповідно до якої на території України не допускається розташування іноземних військових баз (ч. 7 ст. 17). Але Перехідними положеннями Основного Закону закріплено, що використання існуючих військових баз на території України для тимчасового перебування іноземних військових формувань можливе на умовах оренди в порядку, визначеному міжнародними договорами України, ратифікованими Верховною Радою України. Саме посилання на цей припис був правовою основою для підписання 21 квітня 2010 року Президентами України та Російської Федерації «Угоди між Україною і Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України». Положення Конституції України потребують уточнення, так як за діючої редакції дозволяється розташування виключно військових баз Російської Федерації на території України.

У цьому аспекті важливим є розкрити передумови та зміст запропонованих Президентом України змін до Конституції України від 3 вересня 2018 року, підтриманих парламентом 20 вересня 2018 року і направлених до Конституційного Суду України, щодо закріплення незворотності курсу України на європейську і євроатлантичну інтеграцію. Пропонована законодавча ініціатива має на меті внесення необхідних змін до Конституції України для реалізації цілеспрямованого прагматичного курсу України на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору як стратегічних зовнішньополітичних пріоритетів держави [1]. Відповідні зміни до Основного Закону були внесені 07.02.2019 року, набрали чинності 21.02.2019 року, відтепер Преамбула Конституції України містить положення, щодо «підтвердження європейської ідентичності Українського народу і незворотності європейського та євроатлантичного курсу України», відповідними повноваженнями наділені парламент та президент.

Треба зробити акцент, що російські військові бази та/або «миротворчі» сили розміщені практично в усіх пострадянських країнах, крім Туркменістану, Узбекистану та країн Балтії. Цікавим є досвід Литовської Республіки, на території якої відповідно до положень ст. 137 Конституції не можуть знаходитися зброя масового ураження та військові бази іноземних держав. Слід звернути увагу на підхід, який застосував у своєму рішенні Конституційний Суд, коли тлумачив ст. 137 Конституції. Так, на думку суддів, не слід розглядати як абсолютну заборону, тобто як заборону створення військових баз держав (у тому числі членів НАТО), яка пов'язана з метою спільної оборони та забезпечення спільної безпеки. На території Литовської Республіки не може бути жодних військових баз, які знаходяться у власності та під контролем іноземних держав. Така заборона не означає, що на території Литовської Республіки не може бути будь-яких військових баз, з урахуванням підписання міжнародних договорів Литовською Республікою, зокрема договору про колективну оборону, ратифікованого Сеймом, що будуть знаходитися під контролем Литовської Республіки спільно (разом) з державами-союзниками [2, с. 128–129]. Вважаємо, що аналогічний підхід має бути зроблений і Конституційним Судом України, коли прийде час тлумачення ч. 7 ст. 17 Конституції України.

На сьогодні гостро стоїть питання необхідності пошуку нових механізмів гарантування національної безпеки України та чіткого закріплення в Основному Законі держави незворотності цивілізаційного вибору України, уособленням якого є європейська та євроатлантична інтеграція України. Широка суспільна підтримка в Україні європейського та євроатлантичного вибору зумовлена європейською цивілізаційною ідентичністю України, її тісними і тривалими відносинами з членами європейської та євроатлантичної спільнот, які ґрунтуються на спільних цивілізаційних цінностях.

Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (стаття 11) [3] до основних засад зовнішньої політики віднесено забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі, а також поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття членства у цій організації.

У преамбулі Конституції України сформульовані конкретні цілі, яким має бути підпорядкована система державної влади: дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України, прагнучі розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями....[4] Така єдність порушується, коли органи і посадові особи державної влади переслідують різні цілі, ведуть боротьбу за свої пріоритети, по-своєму тлумачать конституційні цільові установки, пропонують різні способи їх реалізації. Саме конституційно-правові гарантії

державної влади мають сприяти єдності влади, консолідації суспільства навколо спільних цінностей та вектору розвитку держави.

Підтримуємо позицію правника В. Ладиченка, який зауважив, що система державної влади в Україні єдина, розмежовуються лише предмети компетенції і повноваження органів державної влади. Якщо таке розмежування не вкладається в конституційно-правові рамки за рахунок розширення компетенції суб'єктів, то єдність системи державної влади порушується. Єдність системи державної влади в державі не означає надцентралізацію і не зводиться лише до ієрархії і підпорядкованості. Кожен з органів державної влади діє самостійно в межах своєї компетенції [5, с. 64].

Самостійність суб'єктів в даному контексті означає значне збільшення кола реальних носіїв влади, розмежування їх повноважень, тобто створення системи, в якій кожен орган здійснює державні повноваження з певних питань, і лише вся система в своїй єдності реалізує державну владу в цілому. Як пишуть німецькі правознавці, «розподіл компетенції не виключає загальнодержавної єдності, а диференціює його, формуючи відносно самостійні спільності, які залишаються взаємозв'язаними в межах цілісної єдності». Державою є «об'єднання, майстерно складене з різних елементів в одне ціле суспільство» [6, с. 223].

Спільне здійснення державновладних повноважень, окреслених конституційними рамками, є одним з важливих об'єднуючих чинників, згуртовує всі ланки системи державної влади в єдине ціле.

Головне призначення гарантій державної влади полягає в тому, щоб створити найбільш сприятливі умови для функціонування його інституцій, щоб демократична форма організації державної влади не тільки конституційно проголошувалась «де-юре», але й ефективно та прогнозовано впроваджувалась у життя «де-факто». Вважаємо, що ефективна та дієва система гарантій державної влади є гарантом демократичного урядування.

Список бібліографічних посилань

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)»: від 03.09.2018 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=64531&pf35401=462757> (дата звернення: 10.03.2019).

2. Ковтун В. І. Гарантії державного суверенітету України: конституційні аспекти : монографія. Харків : Фактор, 2014. 216 с.

3. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 527.

4. Конституція України : станом на 30 верес. 2016 р.: відповідає офіційному тексту. Київ : Паливода А. В., 2016. 76 с.

5. Ладиченко В. В. Системна єдність державної влади – гарантія конституційної стабільності. *Юридичний вісник*. 2011. № 2 (19). С. 62–66.

6. Государственное право Германии : сокр. пер. нем. семитомного изд. / Арним Г. Г. Ф., Бартльшпергер Р., Бетге Г., Блюмель В., Буллин-гер М. ; отв. ред. Б. Н. Топорнин. М. : ИГПАН, 1994. 320 с.

Одержано 12.03.2019

УДК 340.132.6

Юрій Віталійович КРИВИЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії держави та права

Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7063-4725>

ПРАВИЛА ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ

Юридична аргументація – це когнітивна процедура, що може розглядатись або як самостійна (суто аналітична), або як відносна (діалектична). Аналітична юридична аргументація як така постає в моделях безвідносно діючого інтелекту. Це означає, що окремий юрист-професіонал є самостійним аналітиком, який здійснює аргументацію за певними правилами. При цьому реакції слухачів (колег, свідків, народних засідателів, присяжних, суддів тощо) залишаються